

Nem fogunk-e végül is engedni a kísértésnek, hogy mesterkéltséggel, előre gyártott mondatokkal éljünk; azzal a feleséggel, mely elidegenített a színháztól, s menedéket kerestünk a moziban, ahol „csak a csend nagy”?

A beszélő filmet, a dialógust azonban Clair sem tudta semmivé varázsolni. 1930 utáni műveiben, a *Párizsi háztetők alatt* és *A millióban* még sikerült diadal-maskodnia a dialógus felett zajjal, zörejjel, zenével és némafilmszemlélettel.

S bár művészi érettségét, sajátos stílusának gazdagságát hangosfilmjeiben éri el, kisebb-nagyobb mértékben mindegyiken fölfedezhető a néma korszak francia iskolája, melynek René Clair egyik úttörője és mestere volt. Az a szüntelen törekvése, hogy a filmkép

elevenességét, tartalmasságát, érzelmi hatását érintetlenül megőrizze a beszéddel szemben, végül is a költői realizmus előfutárává tette.

Utószó

Késésgkívül nagy fába vágtam a fejszemet, amikor a francia avantgard sokszínű csokrát akartam összefogni. A filmfejlődési szakaszokat képtelenség volt kronológiai sorrendben bemutatni, ezért választottam az egyes stílusirányzatok ábrázolását. Úgy gondolom, érdemes ezekkel a filmekkel foglalkozni – ajánlom minden filmrajongó figyelmébe. Utolérhetően élményben lesz részük.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bikácsy Gergely: Bolond Pierrot moziba megy (Hétorony, 1992)

Nemes Károly: Realizmus és kísérletezés a filmművészetben (Kossuth, 1974)

Hevesy Iván: A némafilm egyetemes története (Magyar Filmintézet, 1993)

René Clair: A film tegnap és ma (Gondolat, 1977)

Veress József: Kétszáz film (Magvető, 1969)

A filmvilág következő számai:

- 1986/5. szám Kovács András Bálint: A szorongás képei

- 1981/5. szám Hegedűs Zoltán: Elindult a Rues des Halles-ból

- 2007/1. szám Ádám Péter: Felvevőgéppel a nyúlüreg felől

PaedDr. Vízkeleti László, PhD.
Magyar Tannyelvű Magán Szakközépiskola,
Dunaszerdahely

A szlovák nyelv oktatásának reformtörekvései a szlovákiai magyar közoktatásban

Az oktatás modernizációs tendenciáiban külön helyet kapnak az általános tantárgyakon belül az oktatási nyelvek és az idegen nyelvek. A magyar tannyelvű intézmények oktatási nyelve a magyar, emellett idegen nyelvként oktatják az angolt, németet vagy valamely más, legtöbbször indoeurópai nyelvet. Felmerül a kérdés: Hova soroljuk a szlovák nyelv oktatását egy kisebbségi nyelven működő intézményen belül? A szlovákiai magyarok számára (a legtöbbször) a szlovák nem az anyanyelvet jelenti. Egy állam nyelvét az ott élő kisebbség szemszögéből nézve sem előnyös az idegen nyelvek közé sorolni. Erre később még kitérek. Milyen nyelv a szlovákiai magyarok többségének a szlovák?

A szlovák nyelv oktatásának kérdésköre az utóbbi pár évben egyre inkább előtérbe kerül, mégpedig az olyan módszertani elvek tükrében, melyek a szlovákot mint második nyelvet definiálják. Mi is az a *második nyelv*? A terminus magyarázatával több elméletíró is foglalkozott. *Második nyelv* a közösségi kétnyelvűségi környezetben a kétnyelvű beszélőközösség másik (második) nyelve, melyet nem anyanyelvként sajátított el.

Ezt a nyelvet széles körben használják egy országon belül a nyelvhasználat különböző színterein (család, iskola, hivatali nyelvhasználat). A szlovákiai magyarok számára ez a szlovák nyelv. Mivel nem idegen nyelvként tartjuk számon, fontos, hogy elkülönítsük a két fogalmat egymástól. *Idegen nyelv* az adott országban anyanyelvként nem beszélt nyelv, melyet iskolai oktatás során sajátítunk el. Esetünkben ez lehet a német vagy az angol nyelv (vö. Holló 2006: 996–1017).

A fentiek tükrében megállapíthatjuk, hogy az előrehaladás tekintetében és nyelvidaktikai szempontból is a *szlovák mint második nyelv* terminus a jelen viszonyok mellett helyénvaló kifejezés. Az efféle nézetnek is megvan a módszertani sajátosságai.

Meghatározó jellegűnek tartom azokat az elméleteket, melyek a második, illetve az idegen nyelvek oktatásában a forrásnyelv és a célnyelv különbözőségéből indulnak ki, magyarázva a két nyelv lehetséges kapcsolódását. A szlovák mint második nyelv módszertani összetevőivel hazánkban Misad Katalin foglalkozik, aki több tanulmányában nyelvidaktikai részletekre is kitér. A funkcionális grammatika eszközeivel magya-

rázza a szlovák mint második nyelv módszertani megújítását. „A funkcionális megközelítés egyértelművé teszi a tanulók számára azokat a logikai-nyelvtani kategóriákat, amelyek alapján konkrét beszédhelyzetekben a mondanivalójukat rendezik, ugyanakkor megismerteti velük azokat a szabályszerűségeket és eljárásokat, amelyek alapján a tanult nyelv szavait megnyilatkozásokká fűzik” (Misad 2012: 20).

Idegen nyelvként oktassuk-e a szlovákot című írásában Misad Katalin az idegen nyelv fogalmáról a pszicholingvisztikában kialakult terminusokkal magyarázza a második nyelv és az idegen nyelv terminusok szétválását: „... részben pszicholingvisztikai, részben szociolingvisztikai tényeknek köszönhetően – jelenik meg a *második nyelv* terminus, ...: anyanyelv – második nyelv – idegen nyelv. Ebben a hármásban az anyanyelv az első nyelv szinonimája, a második nyelv egyenértékese” (Misad 2012: 20).

Jómagam a disszertációmban a német nyelv módszertani sajátosságai mellett külön részben tárgyalom a szlovák mint második nyelv didaktikájának lehetséges megközelítését. Elemzéseim szerint a funkcionális grammatika mellett a kontrasztív nyelvészeti eredmények is meghatározók lehetnek. A nyelvet tanulók jobban rögzíthetik a második nyelven (szlovák) elsajátított elemeket (szavakat, szókapcsolatokat, mondatokat), ha azokat a forrásnyelvvvel (magyar) egybevetve tanulják, ezáltal a megnyilatkozásaik is pontosíthatók.

A módszertani elvek közül négy fontosabb pontot emelnék ki:

- a második nyelv oktatásában legfontosabb az adott nyelven történő kommunikáció
- funkcionális szemléletű nyelvtanoktatás, grammatikai jelenségek beszédbeli funkciója, azok intenzív gyakorlása
- gyakorlati cél: a második nyelv specifikumainak közvetítése a nyelvtanulók számára
- kontrasztív szemléletű oktatás; az anyanyelv sajátosságaiból kiindulva a második nyelv rendszerével összehasonlítva az egyes nyelvtani és szemantikai jellemzők előtérbe helyezése.

Egyik meghatározó összetevő a kontrasztivitás, vagyis a forrásnyelvi (esetünkben a magyar) és a célnyelvi (szlovák) szavak, kifejezések, monda-

tok vagy akár grammatikai kategóriák (igeidő, aspektus, névszóragozás, birtokviszony) összehasonlítása. A kontrasztív elemzéssel nyelvek közti különbségeket vagy épp egyezéseket vizsgálunk. Az efféle összehasonlító grammatikai elemzésekkel a doktori értekezésemben is foglalkoztam, ahol a magyar esetragok rendszerét a szlovák előljárószók tükrében vizsgáltam, kiemeltem azok szemantikai és stilisztikai sajátosságát. Az esetrendszer, a ragok és előljárószók hálózata egy agglutináló és egy flektáló nyelv esetében a legfontosabb kontrasztok közé tartoznak. Egy-egy ekvivalens megjelenésének a grammatika mellett szemantikai vagy stilisztikai oka is lehet (elvont vonzatok, beszélt nyelvi kifejezőmód).

A szlovák mint második nyelv módszertanának kidolgozása az oktatás modernizálásának egyik legfontosabb komponense a kisebbségi iskolák részére. Szükséges a szlovák sza-

kos pedagógusok összefogása, olyan tankönyvek megvalósítása, melyek a fentiekhez hasonló megközelítések-ből tárgyalják a második nyelvet, így közvetítve a nyelvet tanuló egyének és közösségek felé. Csak így tudjuk majd megkönnyíteni mind az oktatás, mind az elsajátítás folyamatát.

IRODALOM

Holló Dóra: *Idegennyelv-tanulás, idegennyelv-oktatás*. In: KIEFER, F. szerk.: Magyar nyelv. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2006. 996–1017 p. ISBN 963-05-8324-0

Misad Katalin: *A funkcionális nyelvtan szerepe a második/idegen nyelv oktatásában*. In: Katedra XIX. évf., 7. sz. Liliium Aurum, Dunajská Streda. 2002. 20 p. ISSN 1335-6445

Vízkeleti László: *Magyar esetragok vizsgálata szlovák és német ekvivalensek egybevetésével* (Kontrasztív nyelvészeti kutatás) – (PhD.) Doktori értekezés. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 2013. 148 p.

Slávik Edit

Cvičný test pre piatakov

UKÁŽKA

Dobry liek

Moja dcéra bola chorá. Nič ju nebolelo, ale prestala jesť a zle spávala.

„Dievčatko je chudokrvné,“ povedal ujo lekár a potľapkal Panku po bledej tvári.

„Mestské deti bývajú také. Predpíšem dievčatku dobrý liek: Na raňajky spev slávika, na obed cvrlikanie svrčkov¹ a na večeru hlasy zvončekov.“

Prekvapili ma slová lekára, ale potom som pochopil. Poskladali sme veľký stan, naplnili plecniaky a na druhý deň sme boli v puste. Ešte bola rosa, keď naše auto zastalo pred bielym gazdovským domom. Privítali nás sláviky. A Panka, len čo zoskočila, volá:

„Otecko za pohár mlieka dám svoju bábiku.“

Krava Rohaňa ani bábiku nechcela. Dala dievčatku hneď dva poháre čerstvého mlieka. Od radosti som aj ja zapískal na slávika.

Vidím, že liek lekára pomáha! A čo bude na obed, keď zacvrlikajú svrčky!

Za svrčkami sme museli ísť trochu ďalej. Popri zlatých poliach, okolo ovocných stromov, cez zakvitnuté lúky. Zďaleka som počul svrčky. Ladili si husle, aby nás pekne privítali.

„Cvr-li-cvrli!“

„Cvr-li!“ už aj Panka cvrlikala, taká bola hladná. Od radosti som ani nejedol, zato Panka zjedla aj za mňa. Odpoľudnie sme strávili v chládku pod starým orechom. V podvečer sme sa vracali do stanu. Cestou nám vyzváňali kravské zvončeky. Sadli sme si do mäkkej trávy. Večerali sme slaninku a čerstvý tvaroh. Panka jedla s veľkou chuťou, radosť bolo na ňu pozerieť.

Neprešli ani dva týždne a líce mojej Panky boli červené ako ružička.

Odvtedy aj ja radím všetkým bledým mestským deťom dobrý liek: Na raňajky spev slávika, na obed cvrlikanie svrčkov a na večeru hlasy zvončekov.

(podľa Ferenca Móru)

¹svrček – drobný poľný hmyz vydávajúci trením krídel zvláštny zvuk: cvr-li.

1. Kde bývala Panka na začiatku príbehu?

- A. na dedine
- B. na lúke
- C. v lese
- D. v meste

2. Čo predpísal ujo lekár Panke na večeru?

- A. hlasy zvončekov
- B. cvrlikanie svrčkov
- C. spev slávika
- D. pohár mlieka

3. Dajte nasledujúce vety do poradia, v akom sa v príbehu odohrali.

- A. Panka dodržala rady lekára.
- B. Ujo lekár vypísal liek.
- C. Išli na dedinu.
- D. Panka ochorela.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

4. V ktorom ročnom období sa odohráva príbeh?

.....